

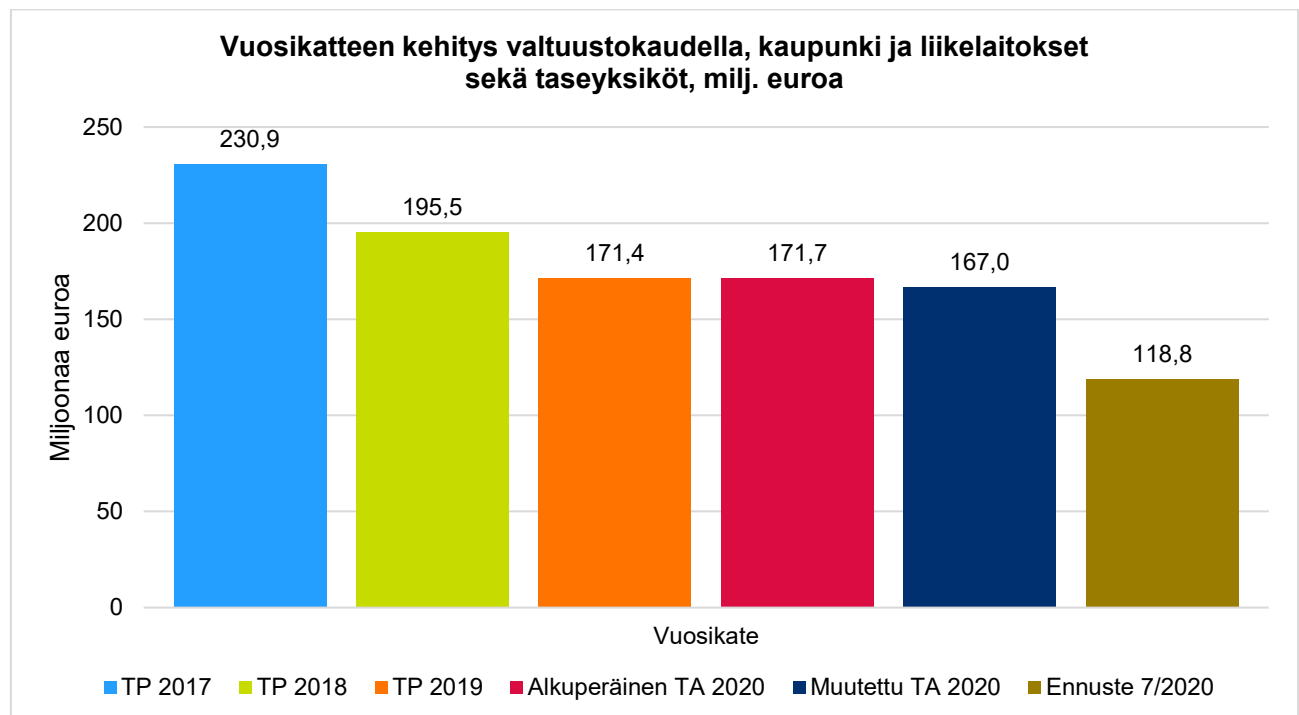
TARKASTUSLAUTAKUNNAN LAUSUNTO VALTUUSTOLLE VUODEN 2020 TOISESTA OSAVUOSIKATSAUKSESTA

1 Espoon kaupungin ja konsernin talouden kehitys

Kaupungin ja konsernin talouden kehitys oli heikkoa jo ennen koronapandemiaa ja pandemian aiheuttamien merkittävien haittavaikutusten vuoksi taloustilanne on vuoden 2020 aikana heikentynyt entisestään.

Kaupunginhallitus päätti toukokuussa 2020 Taloudellisesti kestävä Espoo - tuottavuus- ja sopeutusohjelman laadinnasta. Valtuusto päättää ohjelmasta vuosien 2021-2023 kehyksen sekä vuoden 2021 veroprosenttien käsittelyn yhteydessä lokakuussa. Ohjelman tavoitetasot ja toimenpiteet valmistellaan sisällytettäväksi talousarvioon ja seuraavan valtuustokauden tavoitteisiin.

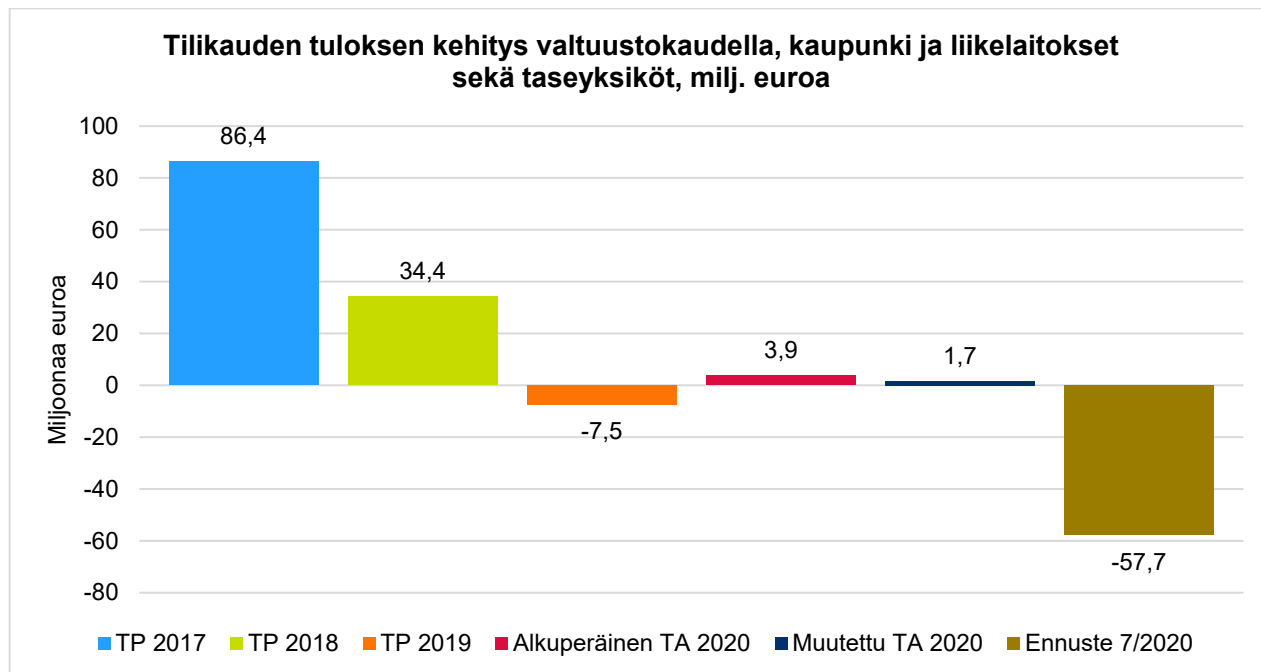
Kaupungin ja sen liikelaitosten sekä taseyksiköiden vuosikatteen kehitys on ollut valtuustokauden aikana laskusuuntainen ja vuoden 2020 toisessa osavuosisikatsauksessa esitetyn ennusteen mukaan vuosikate tulisi olemaan 112,1 milj. euroa alhaisemmalla tasolla kuin vuonna 2017.

Lähteet: Espoon kaupungin tilinpäätökset 2017-2019 ja Osavuosisikatsaus 2/2020

Vuoden 2020 vuosikatteen arvioiduksi on arvioitu 118,8 milj. euroa, mikä on -48,1 milj. euroa heikompi kuin muutetussa talousarviossa.

Kaupungin ja sen liikelaitosten sekä taseyksiköiden tilikauden tulos on ennustettu -57,7 milj. euroa alijäämäiseksi. Eroa muutettuun talousarvioon nähden on -59,4 milj. euroa. Osavuositarkastuksessa ennustettuun vuoden 2020 tulokseen sisältyy epävarmuutta koronatilanteen toisen aallon kehittymisen lisäksi muun muassa HUS ja HSL -kuntayhtymien alijäämien käsittelyn osalta.

Lähteet: Espoon kaupungin tilinpäätökset 2017-2019 ja Osavuositarkastus 2/2020

Verotulot ja valtionosuudet

Vuonna 2020 verotuloja ja valtionosuuksia on ennustettu tilitettäväksi yhteensä 1 668,8 milj. euroa, mikä on 5,5 milj. euroa talousarviossa arvioitua vähemmän. Kunnallisveroa arvioidaan kertyvän yhteensä 1 270 milj. euroa, mikä alittaa alkuperäisen talousarvion 50 milj. eurolla.

Verorahoitus vuosina 2018-2019 ja ennuste vuodelle 2020

	2018	2019	TA2020	E 7/ 2020	Ero TA
Kunnallisvero	1 259 770	1 272 287	1 320 000	1 270 000	-50 000
Yhteisövero	125 298	129 122	133 300	125 000	-8 300
Kiinteistövero	117 004,4	120 292,8	123 500,0	120 000	-3 500
Verotulot yhteensä	1 502 072	1 521 702	1 576 800	1 515 000	-61 800
Muutos-%	0,8	1,3	3,6	-0,4	
Peruspalvelujen vos	43067	47 222	20 902	23 653	2 751
Veroperustemuutosten korvaus			76 714	78 186	1 472
Erilliskompensaatio		12 055		52 000	52 000
Valtionosuudet yhteen:	43067	59 277	97 616	153 839	56 223
Verorahoitus yhteensä	1 545 139	1 580 978	1 674 416	1 668 839	-5 577
Muutos-%		2,3	5,9	5,6	

Lähde: Rahoitus- ja talousyksikkö 18.8.2020

Espoolle tilitetään 78,1 milj. euroa korvausta ansio- ja eläketulojen veroperusteisiin tehdyistä muutoksista, jotka ovat pienentäneet kunnallisveron verotettavaa tuloa.

Erilliskompensaatiota tilitetään Espoolle yhteensä 52 milj. euroa. Yrityksille myönnettyjen veronmaksulykkäysten vaikutusten kompensoinnista Espoon osuus on arviolta 9 milj. euroa ja erä veloitetaan takaisin vuoden 2021 valtionosuudessa. Koronatukena annettavan peruspalvelujen valtionosuuden korotuksesta Espoon osuus on 34,1 milj. euroa, lasten, nuorten ja perheiden tukemisessa 6,9 milj. euroa ja ikäikäiden palvelujen toimivuuden varmistamisessa 2,1 milj. euroa.

Käyttötalouden talousarvion toteutumistilanne

- Kaupungin ulkoiset toimintatuotot alittanevat talousarvion 13,3 milj. eurolla.
- Ulkoisten toimintakulujen ennustetaan ylittävän talousarvion 24,9 milj. eurolla.
- Toimintakatteen alijäämän ennakoidaan toteutuvan 41,2 milj. euroa talousarviossa arvioitua heikompana. Suurimmat ennakoidut ylitykset käyttötalousmenoissa aiheutuvat HSL:n lipputulojen pudotuksen kompensoinnista 20 milj. eurolla, työmarkkinatuen kuntaosuuden 6 milj. euron kasvusta sekä sosiaali- ja terveystoimen palvelujen menojen 2,5 milj. euron ylityksestä. Lisäksi Tilapalvelut-liikelaitoksen vuosikorjausten ennustetaan ylittävän talousarvion 10 milj. eurolla ja valtuustolta haetaan osavuosisikatsauksen yhteydessä päätöstä tulostavoitteen alentamisesta.

Investoinnit

Osavuosisikatsauksessa on todettu, ettei koronapandemia ole hidastanut investointihankkeiden toteutusta. Kaupungin investointeihin on varattu muutetussa talousarviossa yhteensä 405 milj. euroa ja niistä on heinäkuun loppuun mennessä toteutunut 174 milj. euroa. Vuoden 2020 Investointien kokonaismääräksi arvioidaan enintään 394 milj. euroa ja nettoinvestointien enintään 325 milj. euroa.

Lainat

Kaupungin lainamäärä heinäkuun lopussa oli 1 142,6 milj. euroa. Talousarviossa budjetoitu lainanottovaltuus 285 milj. euroa on kokonaisuudessaan nostettu. Lainoja on lyhennetty vuoden aikana 36 milj. euroa.

Rahastot

Espoon rahastojen markkina-arvo kesäkuun lopussa oli 745,3 milj. euroa. Rahastojen markkina-arvo tammi-kesäkuun aikana on laskenut yhteensä -30,3 milj. euroa. Talousarvioon oli budjetoitu 18,5 milj. euron tuottoennuste vuodelle 2020. Rahastojen tuottoennustetta on osavuosisikatsauksessa laskettu 14,3 milj. euroon vuodelle 2020.

Henkilöstö

Kaupungin henkilöstömäärä oli heinäkuun lopussa 14 252, mikä on 172 henkilöä enemmän kuin viime vuonna. Suurinta kasvu oli koronapandemian vuoksi sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön määrässä, joka kasvoi 130 henkilöllä. Henkilöstökustannukset ovat kasvaneet heinäkuun loppuun mennessä 3,9 prosenttia, mutta toisaalta vuokratyökustannukset laskivat 22,96 prosenttia. Yhteensä henkilöstö- ja vuokratyökustannukset kasvoivat tammi-heinäkuussa 2,7 prosenttia.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Kaupungin käyttömenojen kasvu ja talousarvion ylityspaineet ovat suuria ja kaupungin tulos on painumassa huomattavan negatiiviseksi. Konsernin velkojen ja vastuiden määrä oli korkea jo ennen kriisiäkin, ja nyt haasteet tulevat olemaan entistä vakavampia. Kevään koronapandemian vaikutukset näkyvät voimakkaasti kaupungin taloudessa ja ennakoitu toinen aalto aiheuttaa merkittävää epävarmuutta talouden ennusteissa. Valmisteilla oleva talouden tasapainotuksen ja tuottavuuden sopeutusohjelma on välttämätön toimenpidekokonaisuus talouden pitkän tähtäimen tasapainon saavuttamiseksi.

Tarkastuslautakunnan suositus

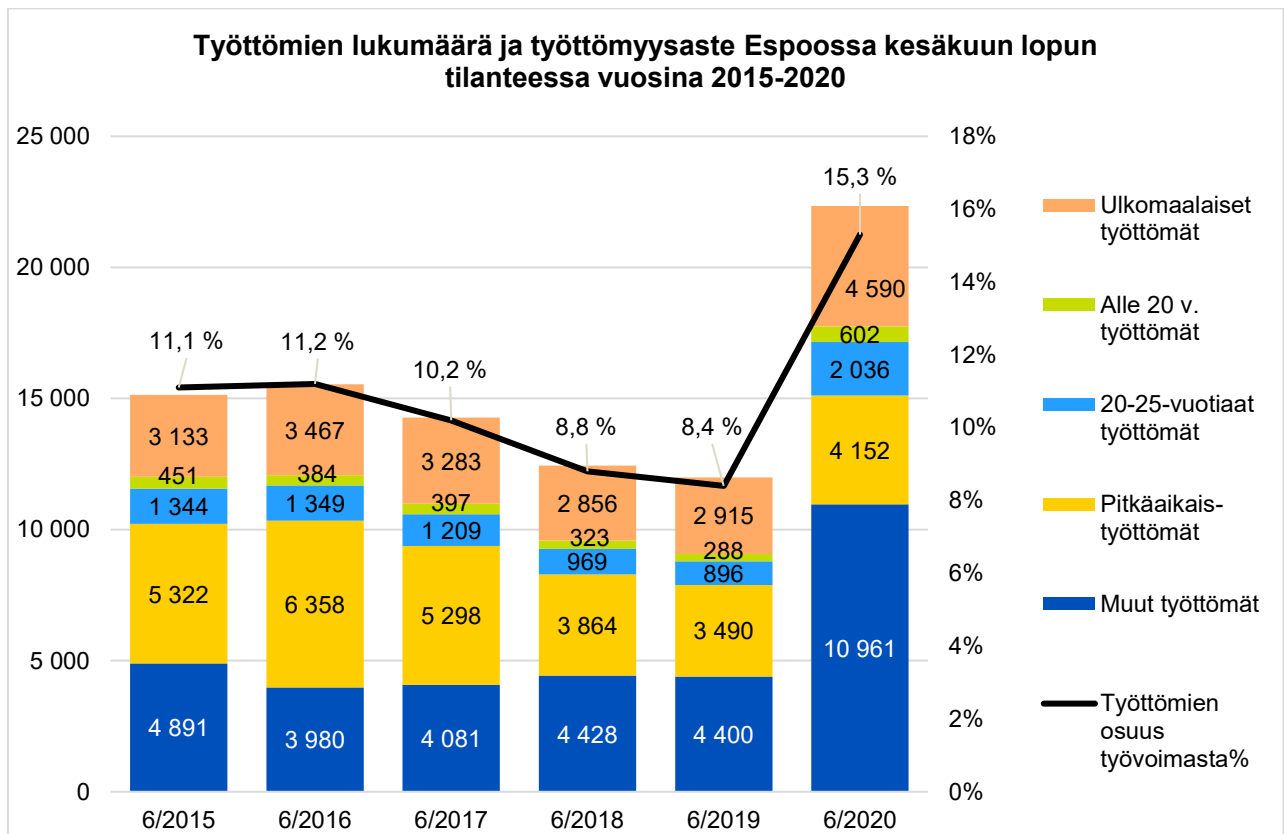
Talouden tasapainottaminen ja tuottavuuden lisäys ovat välttämättömiä toimenpiteitä kaupungin ja konsernin talouden tasapainon saavuttamiseksi. Kaikkien viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden tulee määrätietoisesti jatkaa tasapainottamis- ja tuottavuustoimenpiteiden toteuttamista.

1.2 Työllisyystilanne ja työmarkkinatuen kuntaosuuskustannusten kehitys

Koronarajoitukset ja sulkutoimenpiteet aiheuttivat voimakkaan työttömyyden kasvun maaliskuusta 2020 lähtien. Espoossa oli työ- ja elinkeinoministeriön virallisen tilaston mukaan kesäkuun lopussa 22 341 työtöntä työnhakijaa, eli 10 352 enemmän kuin vuotta aiemmin. Helmikuun lopussa ennen koronarajoitusten alkamista työttömien määrä oli 11 027, mikä on sama määrä kuin vuotta aiemmin. Kesäkuun lopussa työttömyysaste oli 15,3 prosenttia, mikä on 6,9 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aiemmin. Lomautettujen osuus työttömien määrästä on noin reilu kolmannes.

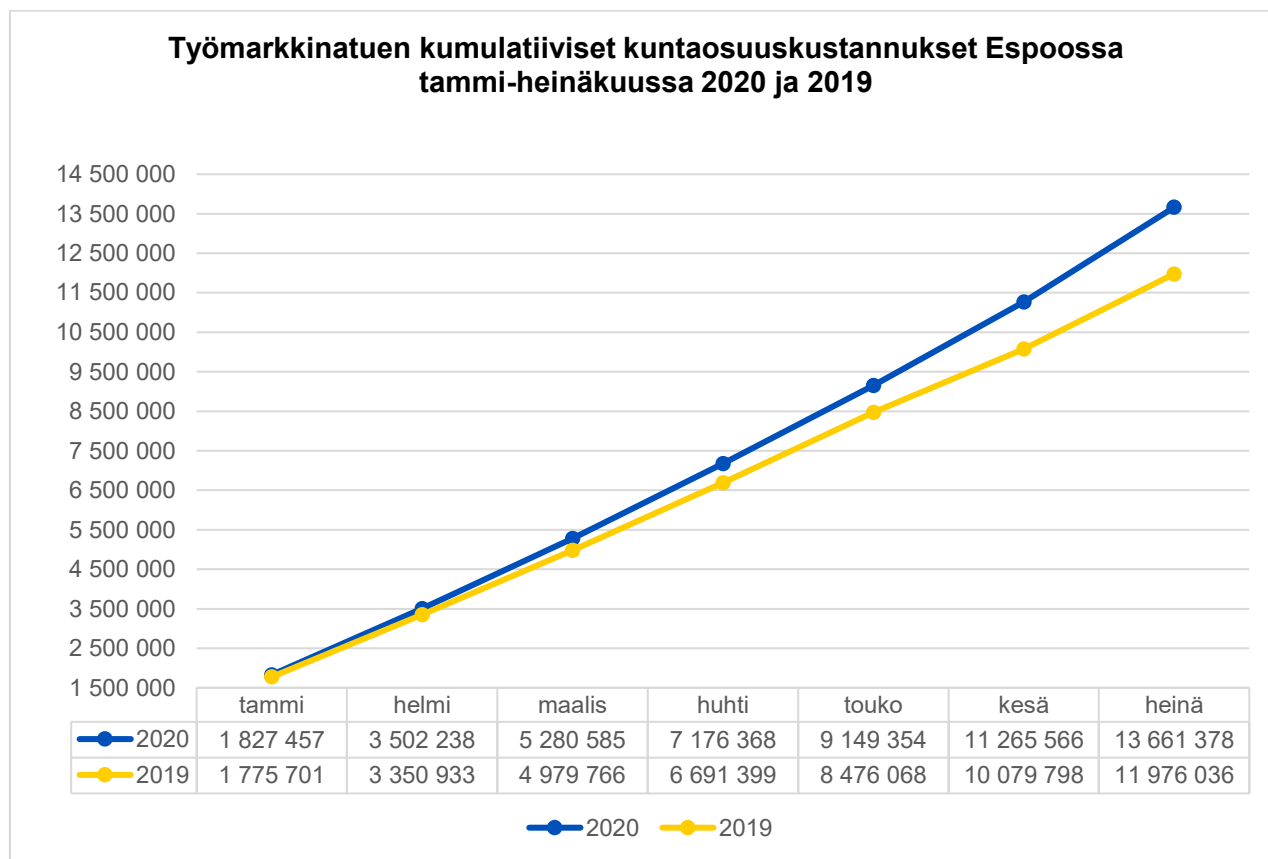
Espoon työ- ja elinkeinotoimistossa oli kesäkuun 2020 lopulla 1 255 avointa työpaikkaa, mikä oli 730 työpaikkaa (37 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä oli 2 638, joista alle 20-vuotiaita oli yhteensä 602. Vuotta aiemmin alle 25-vuotiaiden työttömien määrä oli 1 184. Espoossa merkittävänä ryhmänä ovat korkeasti koulutetut työttömät, joiden osuus kaikista työttömistä on 36 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömien määrä oli 4 152, eli 662 enemmän kuin vuotta aiemmin. Ulkomaan kansalaisia oli kesäkuun lopussa työttömänä 4 590. Lukema on kasvanut voimakkaasti helmikuun jälkeisestä lukemasta 2 637. Muiden työttömien määrä, mikä käsittää muut kuin alle 25-vuotiaat-, ulkomaalaiset- tai pitkäaikaistyöttömät, on noussut viimevuotisesta 4 400 lukemasta 10 961 lukemaan.

Lähde: https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Tietoa_Espoosta/Tilastot_ja_tutkimukset/Tyossakaynti_tyottomuus_ja_elinkeinot/Tyottomuus_kuukausittain%28549%29

Espeen työmarkkinatuen kuntaosuuskustannusten kustannuskertymä 31.7. tilanteessa on yhteensä lähes 13,7 milj. euroa, mikä on 1,7 milj. euroa edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa suurempi. Kustannusten ennustetaan nousevan 24 milj. euroon, mikä ylittää 6 milj. eurolla talousarviossa arvioidun.

Lähde: Espoon kirjanpitojärjestelmä 31.8.2020

Työmarkkinatuki ja siihen liittyvä lapsikorotus rahoitetaan valtion varoista 300 päivältä. 1 000 päivään asti työttömyysaika rahoitetaan puoliksi valtion ja työmarkkinatuen saajan kotikunnan varoista, minkä jälkeen työttömän henkilön kotikunnan rahoitus nousee 70 prosenttiin.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Työllisyystilanne heikkeni kevään aikana voimakkaasti koronapandemian aiheuttamien yhteiskunnan sulkutoimenpiteiden seurauksena. Espoon työttömyysaste nousi 15,3 prosenttiin. Heikko työllisyystilanne vaikuttaa myös kaupungin tulevien vuosien verotuloihin. Työllisyystilanteen kehitykseen vaikuttaa ratkaisevasti se, kuinka pysyviä tai pitkäaikaisia haittoja ja vaurioita koronapandemia on aiheuttanut yritystoiminnassa ja kuinka voimakkaana pandemian toinen aalto toteutuu.

Työmarkkinatuen kuntaosuuskustannukset, ns. sakkomaksut, ovat edellisvuotta korkeammalla tasolla ja ylittävät talousarvion kuudella milj. eurolla.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Työllisyyspalvelujen on tiukentuneessa tilanteessa määrätietoisesti jatkettava työllistämistä edistäviä toimenpiteitä, joiden seurauksena kuntaosuuskustannuksia saataisiin alennettua ja työllisyysmäärärahat paremmin kohdennettua työllisyyden lisäämiseen.

2 Tulostavoitteiden toteutumisen arviointi

Valtuusto on asettanut vuoden 2020 talousarviossa toimialoille 41 sitovaa tulostavoitetta. Tulostavoitteiden toteutumistilanteesta on raportoitu toimialojen tuloskorteissa. Osavuosikatsauksessa on arvioitu 21 tulostavoitteen toteutuvan ja kahden toteutuvan osittain, sen sijaan 17 tulostavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta. Lisäksi yhden tulostavoitteen toteutuminen voidaan arvioida vasta myöhemmin. Tulostavoitteiden toteutumistilanne on haasteellinen erityisesti talouteen, työllisyyteen ja hyvinvointiin liittyvien tulostavoitteiden osalta.

Seuraavassa on poimittu esimerkkejä keskeisistä toteutuviksi raportoiduista tulostavoitteista, joiden toteutumiseen liittyy tarkastuslautakunnan arvion mukaan vielä epävarmuutta tai joiden toteutumisen arvioimiseksi ei ole vielä käytettävissä riittäviä tietoja:

- Yritysten määrä Espoossa kasvaa. Tuoreimmat käytettävissä olevat tiedot ovat vuodelta 2019, jolloin kehitys on ollut positiivista. Epävarmuutta aiheuttaa koronapandemian vaikutus yritysten määrän kehitykseen.
- Konsernin lainakanta (pois lukien Espoon Asunnot ja HSY) kääntyy laskuun valtuustokauden lopulla. Tulostavoitteen toteutuminen voidaan arvioida lopullisesti tilinpäätöksen yhteydessä. Osavuosikatsauksessa on raportoitu, että konsernin investoinnit ovat jatkuneet korkealla tasolla ja tulo-rahoitus on heikentynyt. Valtion tukitoimet kompensoivat osittain konsernin tulomene-tyksiä ja vähentävät lisälainanoton tarvetta.
- Palvelutuotanto kehittyy asukas- ja asiakaslähtöisesti ja kustan-nusvaikuttavasti monituottajamallia hyödyntäen. Tulostavoitteen toteutumista ei voida vielä arvioida, koska mittarina oleva vuoden 2020 kaupunki- ja kunta-palveluiden laajan asuinkuntaindeksin seurantatiedot saadaan myöhemmin.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Tulostavoitteista osa on erittäin haastavia toteutettavaksi talousarviovuoden kuluessa, ja niiden toteuttamista tulee jatkaa koko valtuustokauden ajan, jotta asetetut valtuustokauden tavoitteet toteutuvat. Lisäksi koronapandemia on aiheuttanut merkittäviä lisähaasteita erityisesti talouden ja työllisyyden tulostavoitteiden toteuttamiselle. Tarkastuslautakunta jatkaa vuoden 2020 tulostavoitteiden toteutumisen arviointia kolmannelta osavuosikatsauksesta annettavassa lausunnossaan sekä arviointikertomuksessaan vuodelta 2020.

Tarkastuslautakunta toi esille arviointikertomuksessaan vuodelta 2019, että tulostavoitteiden laadintaprosessissa on kehitettävää, koska vuosittain vain noin puolet asetetuista tulostavoitteista toteutuu. Asetettavien tavoitteiden tulee ohjata mahdollisimman hyvin toimintaa valtuuston päättämään suuntaan. Ohjausvaikutuksen aikaansaamiseksi tulostavoitteiden tulee olla haastavia, mutta samanaikaisesti toteuttamiskelpoisia ja vaikuttavia.

Tarkastuslautakunnan suositus

Tulostavoitteiden laadintaprosessia tulee uudistaa, jotta asetettavat tavoitteet ovat samanaikaisesti toteuttamiskelpoisia sekä vaikuttavia ja ohjaavat mahdollisimman hyvin toimintaa valtuuston päättämään suuntaan.

3 Espoo-konserni

3.1 Konserniyhteisöjen tulostavoitteiden toteutumisen arviointi

Espoon konserniyhteisöille on asetettu 36 sitovaa tulostavoitetta, joista konserniraportissa arvioidaan toteutuvan 24. Kuuden tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta. Kuutta tavoitetta ei konserniraportin mukaan voida vielä arvioida tai tavoitteen saavuttamisessa on epävarmuustekijöitä.

Konserniraportin mukaan tulostavoitteista jäänevät toteutumatta vuonna 2020:

- Espoo Cateringin työn tuottavuuden vähintään 1,5 %:n vuosittainen nousu,
- HUS:n pysyminen talousarviossa ja
- HUS:n tuottavuuden vähintään 1,0 %:n vuosittainen nousu,
- HSL:n tuottavuuden vähintään 1,5 %:n vuosittainen nousu,
- Marketingin vähintään 480 000 yöpymisen määrä ja
- Espoon kaupunginteatterin vierailuesitysten määrä yhteensä 57 ei koronapandemian takia toteutunut.

Konserniraportin mukaan epävarmuutta liittyy seuraavien tulostavoitteiden toteutumiseen:

- Espoon Asunnot Oy:n asuntotuotannon aloituksen määrään ja
- Espoon Asunnot Oy:n lämmityksen energiatehokkuuden tasoon.
- HSY:n tavoitteeseen tuottavuuden noususta 1,5 prosentin vuositasolle.
- HSL:n jalankulun, pyöräilyn, joukkoliikenteen ja uusien liikkumispalvelujen kulkutapaosuu- den kasvattamiseen ja
- HSL:n joukkoliikenteen palvelutason parantamiseen.
- EMMA:n tavoitteeseen Espoon kulttuuripalveluiden haluttavuudesta ja toiminnan laadusta.

3.2 Espoo Catering Oy

Kilon keskuskeittiö

Koronapandemialla on ollut merkittäviä vaikutuksia Espoo Catering Oy:n toimintaan maaliskuusta lähtien. Sulkutoimenpiteiden aiheuttama asiakasmäärien väheneminen alensi liikevaihtoa 2,5 milj. euroa. Henkilöstökulut nousivat 60 prosenttiin liikevaihdosta. Henkilöstön sopeuttamistoimista aloitettiin keskustelut omistajaohjauksen ja yhtiön hallituksen kanssa, mutta niitä ei keväen aikana toteutettu. Henkilöstölle myönnettiin vuosilomia, säästövapaita ja palkattomia työvapaita, sekä vuokratyövoiman käyttöä peruttiin. Yhtiön tulosennuste on -1,3 milj. euroa, edellyttäen että asiakasmäärät pysyvät syksyllä normaalilla tasolla.

3.3 Länsimetro Oy – hankkeen II vaiheen toteutus

Espoon valtuuston hyväksymän Länsimetron II vaiheen hankkeen hyväksytyt kustannusarvio on 1 159 milj. euroa. II vaiheen luovutuksen arvioidaan tarkennetussa hankesuunnitelmassa toteutuvan vuoden 2023 aikana. Hankkeen on raportoitu etenevän aikataulun ja budjetin mukaisesti. Konserniraportin mukaan hankkeen kokonaisvalmius on 66,1 prosenttia. Länsimetrolle asetettujen tulostavoitteiden arvioidaan konserniraportissa toteutuvan.

Konserniraportissa todetaan, että Matinkylä – Kivenlahti -hanke etenee kokonaisuutena hankesuunnitelman aikataulussa. Tavoitteena on, että Matinkylä – Kivenlahti -osuus luovutetaan operaattori HKL:n käyttöön vuoden 2023 aikana.

Asemien rakennusurakoiden toteutuksessa raportoidaan olevan asemakohtaisia viiveitä 1 – 3 kuukautta, joiden ei kuitenkaan arvioida vaikuttavan hankesuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamiseen.

Konserniraportin mukaan merkittävin riski hankkeen valmistumisen kannalta on Espoonlahden aseman rakenteiden valmistuminen ajoissa, koska asemalla on yhteisiä rakenteita kauppakeskus Lippulaivan kanssa. Viimeisenä valmistuva Espoonlahden asema määrittää siten koko hankkeen valmistumisen. Lippulaivan rakentamisesta on solmittu urakkasopimus lokakuussa 2019 edellisen sopimuksen kariuduttua. Raportin mukaan rakennustyöt ja töiden yhteensovittaminen on edennyt, mutta edelleenkin on havaittu viiveitä. Yhteistyötä on tiivistetty viiveiden poistamiseksi ja etenemistä seurataan Espoonlahden kohteeseen liittyvän riskin pienentämiseksi.

4. Ajankohtaiset tarkastuslautakunnan seuraamat asiat

4.1 Vanhusten ja vammaisten hoivapalvelujen järjestämisen valvonta

Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen hankintasopimus muuttui vuoden 2020 alussa. Vanhusten palvelujen tulosityksikön mukaan uudessa palvelukonseptissa tehostetun palveluasumisen laatu on määriteltä korkealle tasolle. Kaikki palveluntuottajat ovat sitoutuneet määritettyyn palvelutasoon.

Sosiaali- ja terveyslautakunta on kokouksessaan 25.2.2020 hyväksynyt Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen valvontasuunnitelman 2020. Suunnitelman mukaan tehostetun palveluasumisen valvonta muodostuu palveluntuottajan omavalvonnasta sekä ennakoivista (neuvonta, ohjaus), suunnitelmallisista ja reaktiivisista valvontatoimenpiteistä. Valvontaa toteutetaan yhdenmukaisesti sekä kaupungin omiin että ostopalveluhoivakoteihin.

Vuoden 2020 tammi-kesäkuun aikana tehostetun palveluasumisen valvonnassa tehtiin yhteensä 43 ennalta suunniteltua valvontakäyntiä. Näistä 33 toteutettiin koronarajoitusten vuoksi etäkäynteinä puhelimitse. Lisäksi tehtiin 23 ennalta ilmoittamatonta reaktiivista valvontakäyntiä. Koronaepidemian takia kaikkiin ostopalveluhoivakoteihin on tehty säännölliset valvontasoitot, jossa on selvitetty kunkin hoivakodin asukkaiden ja henkilökunnan tilanne sekä suojaintilanne. Valvontasoittoja on tehty tammi-kesäkuussa yhteensä 775. Päivittäin on soitettu niihin hoivakoteihin, joissa on todettu koronatartuntoja.

Tehostetussa valvonnassa on ollut tammi-huhtikuussa 2020 yhteensä kuusi hoivakotia, samoin touko-kesäkuussa. Tehostettu valvonta on liittynyt joko yksiköissä todettuihin koronatartuntoihin tai hoivakodin laadun tehostettuun seurantaan. Suurimmassa osassa hoivakodeista toiminta on säilynyt alkuvuoden 2020 aikana hyvällä tasolla, vaikka koronaan liittyvät suojaustoimet ovat vaikuttaneet asukkaiden arkeen. Tehostetun palveluasumisen valvontaa jatketaan ja normaalitoimintaan siirrytään raportin mukaan heti, kun suojausmääräykset sen sallivat.

Suoritetut valvontatehtävät ja niiden seuraamukset vanhusten hoivapalveluissa

Valvontatehtävät vuonna 2020	Tammi-huhtikuu	Touko-kesäkuu
Valvontakäynnit		
Suunnitellut, ennalta ilmoitetut käynnit	0	0
Puhelinkäynnit, suunnitellut, ennalta ilmoitetut	14	19
Suunnitellut, ennalta ilmoittamattomat	10	0
Huolikäynnit, ennalta ilmoittamattomat	17	6
Sanktiot		
Kirjallinen huomautus	0	0
Reklamaatio, johon liittyen	0	0
asukkaiden sijoitussulku	2	2
sakkomaksu	0	0
Tehostettu valvonta		
Sanktioihin liittyen	0	0
Muu huoli (mm. koronatilanne)	6	6
Koronatilanteeseen liittyen valvontasoitot hoivakoteihin		
Valvontasoittoja	463	312

Lähde: Sosiaali- ja terveystk 20.8.2020 §76 - Sosiaali- ja terveystoimen vuoden 2020 toinen osavuositarkastus siihen liittyvine selvityksineen sekä selvitys tehostetun palveluasumisen valvontasuunnitelman toteutumisesta.

Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen henkilöstömitoitus on lainmukaisella tasolla siirtymäajan 1.4.2023 saakka sekä kaupungin omissa yksiköissä että ostopalveluyksiköissä. Siirtymäajan kuluessa varmistetaan henkilöstömitoituksen riittävyys myös 1.4.2023 jälkeiselle ajalle.

Vammaisten asumispalveluiden valvonnasta tarkastuslautakunta antoi vuosien 2018 ja 2019 arviointikertomuksissaan suosituksen siitä, että valvonta tulee tehdä systemaattisemmaksi sekä turvata riittävät resurssit valvonnan toteuttamiseen. Valvonnassa havaittujen puutteiden korjaamiseksi tehtävien toimenpiteiden toteuttamisen valvontaa tulee tehostaa. Vammaisten asumispalveluiden valvontaa ei ole käsitelty sosiaali- ja terveystoimikunnassa samaan tapaan kuin vanhusten hoivapalvelujen järjestämisen valvontaa.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Sosiaali- ja terveystoimikunta seuraa edelleen säännöllisesti vanhusten tehostetun palveluasumisen valvontaa. Vuoden 2019 arviointikertomushavaintoihin annetun sosiaali- ja terveystoimen vastauksen mukaan vammaisten asumispalvelujen valvontaresurssi on tarpeeseen nähden riittämätön. Vammaisten asumispalvelujen valvontaan tulee tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan panostaa vastaavasti.

4.2 Kiireettömään hoitoon pääsy terveyspalveluissa (terveysasemat ja suun terveydenhuolto)

Valtioneuvosto on antanut 17.3.2020 valmiuslain perusteella asetuksen valmiuslaissa säädettyjen toimivaltuuksien käyttöönotosta. Asetuksessa säädetään kunnalle mahdollisuus poiketa terveydenhuoltolaissa (1326/2010) säädettyjen määräaikojen noudattamisesta kiireettömän hoidon järjestämisessä ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 §:ssä tarkoitetuista palvelutarpeen arvioinneista. Terveysasemien toimintaa muutettiin Espoossa koronapandemian vuoksi, minkä vuoksi kiireettömiä aikoja on ollut tarjolla noin 30 000 (55 %) kiireetöntä lääkärikäyntiä vähemmän kuin vastaavana aikana vuonna 2019.

Tammi-helmikuussa terveyskeskuslääkärin vastaanotolle pääsy (T3, kolmas vapaa aika, vrk) on vaihdellut 21-27 vuorokauden välillä, mikä on hieman vuoden 2019 vastaavaa ajankohtaa pidempi (13-17 vuorokautta). Huhti-kesäkuussa kiireettömälle vastaanotolle pääsy on kestänyt keskimäärin 90 vuorokautta.

- Tilastot eivät sisällä kiireellistä hoitoa, johon pääsee edelleen samana päivänä.

Kevään 2020 koronapandemian takia supistetun palvelutuotannon myötä on syntynyt patoutunutta kysyntää. Kiireettömän hoidon kysynnän odotetaan palaavan vähintään vuoden 2019 tasolle syksyn 2020 aikana. Kysyntä on purettava tilanteessa, jossa osa omista resursseista on edelleen sidottuna koronaepidemian hoitoon.

- Sosiaali- ja terveyslautakunta on 20.8.2020 kokouksessaan käsitellyt lääkärikäynnin palvelusetelin käyttöönottoa toistaiseksi 1.9.2020 alkaen. Palvelusetelillä yritetään turvata hoitoon pääsyn mahdollisen terveysasemapalvelujen jonotilanteen näin edellyttäessä.
- Sosiaali- ja terveystoimi tiedotti elokuun lopussa, että koronan näytteenottoaikoja on lisätty ja Espoon omien terveysasemien ajanvarausnumerossa ja koronalinjalla olevaa ruuhkaa puretaan ostamalla palveluita 27.8.2020 alkaen.

Suun terveydenhuollossa kiireetön hoito lopetettiin koronavirustilanteen vuoksi keväällä valtakunnallisen suosituksen mukaisesti. Asiakkaille on tarjottu vain kiireellistä ja puolikiireellistä hoitoa. Koronan vuoksi syksyille 2020 siirrettyjä aikoja on noin 50 000 ja jonoon on laitettu noin 10 000 asiakasta. Asiakasmäärien arvioidaan vähentyvän vuoden 2020 aikana 25 prosenttia ja käyntimäärien 31 prosenttia vuoteen 2019 verrattuna. Vastaanottoaikojen siirtäminen on viivästyttänyt kiireettömään hoitoon pääsyä. Suun terveydenhuollon arvion mukaan lähitulevaisuudessa ei todennäköisesti tulla pysymään hoitotakuun puitteissa

- Kesän aikana kiireetöntä hoitoa on aloitettu uudelleen ja toiminnassa tavoitellaan normaali-tilannetta syksyllä 2020.
- Tilastot eivät sisällä kiireellistä hoitoa, johon pääsee edelleen samana päivänä eikä lasten ja nuorten määräaikaistarkastuksia, jotka hoidetaan määräaikana.

4.3 Espoon siivouspalvelujen järjestäminen ja hankinta

Espoon kiinteistöjen siivouksesta toteutetaan 40 prosenttia omana tuotantona ja 60 prosenttia ostopalveluina. Siivouspalvelujen ostopalvelujen volyymi on noin 9 milj. euroa ja toimittajia on 11. Ostopalveluna hankittavia siivouskohteita on 382. Hankintoja sekä sopimus- ja toimittajahallintaa tekevät yhteistyössä Tilapalvelut-liikelaitos ja hankintakeskus.

Kesällä 2020 tuli julki Espoon vuosina 2008-2019 käyttämän siivouspalveluyrityksen (kaksi peräkkäin markkinoilla toiminutta yritystä, joissa sama vastuutaho) vakavia väärinkäytöksiä. Työntekijöiden kohteluun liittyvistä ongelmista oli kaupungilla oltu tietoisia, ja Espoo oli poissulkenut yrityksen kilpailutuksesta syksyllä 2018 ja irtisanonut samalla voimassa olevat sopimukset. Yritys oli valittanut markkinaoikeuteen, mutta valitusta ei käsitelty koska se oli toimitettu myöhässä.

Tarkastuslautakunta on kesällä 2020 seurannut Espoon ostopalveluna toteutettavien siivouspalvelujen valvonnan kehittämistä. Espoo on mm.

- velvoittanut vartiointiyritykset ilmoittamaan, jos he havaitsevat kaupungin kohteissa siivoajia kiellettyyn aikaan vuodesta 2017 alkaen,
- siirtynyt kohdekohtaisista kilpailutuksista aluekohtaisiin kilpailutuksiin vuonna 2018, minkä on raportoitu helpottaneen sopimusten valvontaa ja yhteistyötä toimittajien kanssa,
- ottanut vuonna 2019 käyttöön mediaanihinnan halvimman hinnan sijasta ja alkanut samaan aikaan edellyttää, että siivoushenkilöstölle maksetaan aiempaa korkeampaa palkkaa (kiinteistöpalvelualan TES).

Lisäksi vuoden 2020 aikana pilotoidaan uutta toimittajahallinnan prosessia, jotta kaikilla kaupungin toimijoilla olisi käytettävissä ajantasainen tieto sopimusten seuraamiseksi ja valvomiseksi.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Siivouspalvelujen ostopalvelujen hankintojen ja sopimusten hallinnan kehittämistoimia on jatkettu vuonna 2020. Harmaan talouden sekä työvoiman hyväksikäytön torjuntaa ja sopimusten valvontaa on edelleen tehostettava.

Tarkastuslautakunnan suositus

Tilapalvelujen ja hankintakeskuksen on varmistettava kattava valvonta, jotta siivousalan epäterveet piirteet saadaan kitkettyä pois kaupungin ostopalveluista.

Tarkastuslautakunta 2.9.2020

Kuntalain mukaisesti tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumista kunnassa ja kuntakonsernissa sekä onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Vuosittain laadittavan arviointikertomuksen lisäksi Espoon tarkastuslautakunta antaa valtuustolle lausunnot toisesta ja kolmannelta osavuositarkastuksesta sekä konserniraporteista.